

ДИПЛОМАТИЧНІ ЗНОСИНИ ЗАПОРІЗЬКОЇ НОВОЇ СІЧІ З КРИМСЬКИМ ХАНСТВОМ

При вивченні історії Запорізької Нової Січі на сьогодні ще не стали пріоритетними зовнішньополітичні аспекти існування і конкретні форми реалізації її міжнародної правосуб'єктності. Водночас взаємини Січі з Гетьманщиною, польською адміністрацією, Військом Донським, Кримом, окремими ногайськими ордами, турецьким Очаковом тощо розкривають суть автономії Запорожжя в складі Російської імперії.

Різні аспекти взаємин Запорожжя з Кримом становлять вагому частку наукового доробку дослідників історії Нової Січі, які в різні часи працювали з документальним комплексом Архіву Коша (А. Скальковський, О. Рябінін-Скляревський, М. Тищенко, Н. Полонська-Василенко, В. Голобуцький). Хоча сучасними авторами повною мірою усвідомлюється значення запорізько-кримських відносин як одного з основних факторів історії Нової Січі, дипломатичні зносини Коша з ханською адміністрацією не були предметом спеціального розгляду.

Запорізько-кримські дипломатичні контакти фрагментарно відбилися в публікаціях документів, здійснених наприкінці XIX – початку XX століття – накази імператорські та Колегії іноземних справ (далі – КІС), листування з гетьманом Кирилом Розумовським та кошовою адміністрацією в збірках матеріалів до історії запорізького козацтва Д. Яворницького, матеріали КІС та листування з київськими губернаторами, російськими резидентами в Стамбулі та Бахчисараї з колезького архіву в додатках до узагальнюючих оглядів історії російських консульств В. Уляницького, матеріали Київської генерал-губернаторської канцелярії в підборках документів до історії прикордонних відносин О. Андрієвського та П. Іванова. На сьогодні треба відмітити масштабну археографічну роботу по виданню Архіву Коша та публікації окремих колекцій документів з історії Нової Січі. Водночас залишається актуальним введення в науковий обіг матеріалів фондів вітчизняних та закордонних архівів.

Предметом нашої роботи є особливі умови функціонування та форми прояву дипломатичної діяльності Нової Січі та Кримського ханства – дипломатичне листування, дипломатичне представництво, організація та робота в прикордонних комісіях по розслідуванню взаємних претензій тощо. Метою даного дослідження є визначення задач та результатів дипломатії Коша, значення її серед інших форм запорізько-кримських відносин. Також є необхідність в реконструкції організаційних засад функціонування запорізько-кримської дипломатії.

Дипломатична діяльність є видом реалізації зовнішньополітичних цілей і вимагає організації спеціалізованого апарату і регулювання міжнародним правом [1, с.3]. Дипломатична діяльність Запорожжя та Кримського ханства проходила в межах відведеної компетенції та з дозволу і під контролем протекторів – відповідно Російської та Османської імперій.

Відносини між підданцями Османської та Російської імперій протягом 1739-1768 рр. регулював Белградський трактат 1739 р., на виконання статей якого були спрямовані в регіоні Північного Причорномор'я зовнішньополітичні зусилля Криму і Запорожжя. Докладніше треба зупинитися на аналізі змісту Ст. 10, яка передбачала в загальних рисах механізм вирішення прикордонних спорів посадовцями з обох боків кордону [2].

Великі зовнішньополітичні функції мали прикордонні адміністрації обох імперій, що пов'язано зі специфікою воєнно-адміністративної організації та необхідністю відповідного реагування в прикордонній зоні. З боку Росії ця функція покладалася на Київського генерал-губернатора, з боку Османської імперії це входило в посадові обов'язки очаківського паши. Але треба вирізняти право міжнародних зносин прикордонних начальників, яке було їх функціональним обов'язком в державному механізмі в межах певної компетенції (київські генерал-губернатори в Російській імперії, очаківський паша в Османській імперії, перекопські ор-беї в Кримському ханстві тощо), та зовнішні зносини Січі та Кримського ханства з залежними від нього ногайськими ордами як реалізацію їх специфічного міжнародного статусу.

Також треба вирізняти серед зовнішніх контактів Запорізької Нової Січі власне дипломатичні зносини Коша і діловодні міжканцелярські зносини нижчих інстанцій. Також треба наголосити на кардинальній відмінності зовнішніх контактів Коша з іншими структурами Російської імперії (Військо Донське тощо), що не передбачає відмінностей в зовнішньополітичних цілях і відтак позбавлено ознак дипломатії, і контактів з іншими політичними утвореннями (Крим, Польща).

Запорізько-татарські дипломатичні контакти треба розглядати як двосторонні, але вирізняти каймаканів і сераскирів ногайських орд серед інших посадовців ханства з огляду на їх положення в політичній структурі ханства та в разі втілення засобами дипломатії їх власних політичних потреб, як то прояви сепаратизму, питання переходу в російську протекцію тощо. На аналогічних

запорозько-татарським відносинам засадах будувалися відносини Січі з турецькими Очаковом та Хотиним. Хоча паша і мав можливості певного маневру на регіональній арені, він діяв в загальному руслі османської політики в Північному Причорномор'ї і координувався з заходами кримським ханом. Тобто, з боку південних сусідів запорожців маємо ієрархію міжнародної правосуб'єктності (хан, паша, сераскіри ногайських орд тощо), що не дозволяє чітко визначити їх компетенцію в конкретних випадках.

З кримського боку в дипломатичні контакти з Запорожжям вступали хан, калга та відповідальний у прикордонних справах перекопський каймакан, каймакани і султани ногайських орд, імани соляних озер, а також представники родової кримської та ногайської знаті. Певна господарська та адміністративна автономність ногайських орд у складі ханства передбачала їх тісний контакт з запорозькою адміністрацією, маємо приклади офіційних контактів навіть окремих мурз. На формування зовнішньополітичної лінії хана впливали його особисті уподобання, групові інтереси родової знаті, позиція мусульманського духовенства, а також традиційно впливове положення у взаєминах з іноземцями ханських перекладачів. Хан про зовнішньо-політичні справи повідомляв у Порту, але його повноваження в цій сфері були досить аморфними, що давало можливість для маневру.

Із запорозького боку у відносини з Кримом вступали кошовий, представники січової (військовий писар, військовий осавул, окремі знатні козаки тощо) та паланкової (полковники прикордонних паланок) старшини, шафарі прикордонних перевозів (Микитинського та ін.). Формування зовнішньополітичної стратегії за часів Нової Січі концентрується у проводу Коша та кошового, роль загальної ради сходить нанівець. Про всі види зовнішніх контактів запорозькі посадовці повідомляли в Кіш, а з Кошу вже докладно звітували по імперських інстанціях і гетьману.

Дипломатична діяльність проявляється: 1) у формі безпосередніх переговорів в різних видах, 2) у підготовці і підписанні міжнародних договорів, 3) у дипломатичному листуванні, 4) у постійному представництві, 5) в участі в міжнародних коаліціях, 6) в офіційному оприлюдненні інформації стосовно зовнішньої політики [1, с.3].

Дипломатична діяльність Запорожжя з Кримом та Очаковом як обмежених суб'єктах міжнародного права проявлялася в кількох основних формах: 1) дипломатичне листування – тобто листування офіційних осіб Коша і ханства, каймаканів ногайських орд та турецьких прикордонних начальників по виконанню своїх функціональних обов'язків, переважно з прикордонних питань; 2) дипломатичні представництва в прикордонній смузі, або власне на Січі від татарської сторони та в межах ханства (Бахчисарай, Каушани, Перекоп тощо) і турецькому Очакові від запорозької сторони з приводу прикордонних питань; 3) організація і робота в комісіях по розслідуванню і задоволенню взаємних претензій представницьких делегацій з визначеними дипломатичними функціями від Січі, хана, окремих ногайських орд та очаківських турків при посередництві російських комісарів.

Листування – найбільш поширена форма запорозько-татарських дипломатичних контактів й єдина на рівні кошовий – хан, адже як запорозькі, так і кримські посадовці вищої та навіть середньої ланки не входили в безпосередні дипломатичні контакти між собою.

Організація дипломатичної пошти між Запорожжям і Кримом була пов'язана з комплексом контролюючих заходів з боку Російської імперії. Листування Коша з ханами, татарськими сановниками, представниками турецької адміністрації в прикордонних Очакові і Акермані залежно від волі київських губернаторів (безпосередні начальники Запорожжя у прикордонних справах) та вищого керівництва імперії і контролювалося в тій чи в іншій формі. Право контролю перебирали на себе також і командувачі російською армією в Україні і воєнні прикордонні начальники – як то комендант Новосіченського ретраштаменту, комендант фортеці Св.Єлизавети, начальник Кременчуцького форпосту та ін. Про сутність кореспонденції Кіш також повідомляв деяким зацікавленим прикордонним структурам – Війську Донському, начальникам сербських колоній та ін.

Передбачалося, що листи татарської сторони нерозпечатаними будуть відправлятися з Січі в Київ, там перекладатися і з відповідними рекомендаціями повертатися на Січ. На основі отриманих рекомендацій Кіш вже давав відповіді. Для вирішення складних питань ці листи разом з рапортами Київських губернаторів відправлялися до Петербурга і вже звіти відповідали безпосередньо в Крим, або таки через Кіш. Для прискорення справ перекладачі надсилалися з Києва до Кременчука, а потім і на Січ, саме Микитино, найпівденніший прикордонний форпост.

З кінця 1754-1755 рр. на Микитиному постійно перебувають перекладачі для заповнення закордонних паспортів і перекладу іноземної кореспонденції. Перекладачі безпосередньо підлягали Київському генерал-губернатору, але рапортували і в КІС, а також російському воєнному командуванню на Україні. Всі перекладачі КІС, як і офіцери воєнних команд, спостерігали і шпигували як за імовірним противником – татарами, ногайцями, турками та іншими підданцями султана, так і за запорожцями, в цілому за ситуацією в прикордонні, мали своїх інформаторів [3].

Контроль і обмеження з боку російської влади, відсторонення запорозьких перекладачів від офіційного листування вносили чимало проблем у спілкування Січі з кримською та османською владами. Постійно виникали незручності із перекладом документів, адже російська імперська канцелярія ще не мала в середині XVIII ст. достатнього досвіду і кадрів. Крім КІС та російської дипломатичної місії в Стамбулі набування досвіду перекладів російськими канцеляристами відбувалося в Київській губернській канцелярії (на думку О. Галенка, саме за допомогою козацьких консультантів та інформаторів) [4, с.24-25]. Неоціненний досвід знання мов отримали російські перекладачі під час роботи на Січі та консульській місії Никифорова в Криму в спілкуванні з запорожцями та татарами. Водночас відбувався і зворотний процес – запорозька канцелярія втрачала досвід і кадри перекладачів та україно-турецьку двомовність часів протекторату Криму. Тому феномен посередництва російських перекладачів в офіційних запорозько-татарських взаєминах треба розглядати як штучний мовний бар'єр, що сприяв дезінтеграції запорозької і татарської спільнот.

Означена процедура офіційного листування Запорожжя з Кримом і Очаковом уповільнювала розгляд поточних справ, і Кіш часто брав на себе оперативне вирішення дрібних прикордонних питань, про хід яких паралельно повідомляв відповідні інстанції. Імовірно, в Коші знаходили можливість ознайомитися зі змістом листів ще до пересилки для перекладу в Київ. Це призводило до затримки кореспонденції. Київська генерал-губернаторська канцелярія змушена була нагадувати запорожцям про вчасну пересилку закордонної переписки. Так, 1756 р. віце-губернатор вимагав від Коша доставити до канцелярії листи, привезені з Криму Ахмет-мурзою кошовому Федорову [5, арк.1-5].

Про деякі дрібні питання Кіш не поспішав звітувати в Київ, намагаючись вирішити їх на місці [6, арк.10]. Іноді практикувалося зняття копії з оригіналу в Коші (імовірно, для перекладу на місці) і подальша відправка оригіналу в Київ із додаванням репорту кошового. Наприклад, так зробив Калнишевський 20 серпня 1762 р. [7, арк.1].

Скоріше за все, не склалося сталої системи дипломатичних та ділових звернень між структурними підрозділами Січі та Кримського ханства відповідно їх місця у власній політико-адміністративній структурі, функціональним обов'язкам та компетенції. Так, зустрічаємо звернення хана як до високопосадовців Коша, так і до паланкової старшини, едикульські каймакани вільно зверталися як до кошового, так і до шафаря Микитиноного перевозу тощо [8].

Окремо треба зупинитися на організації кур'єрської служби. В основному цю роботу виконували запорожці. З листами до хана та інших осіб їхали до Перекопу, там каймакан давав коней і супроводження до Бахчисараю. Хан приймав особисто і одержував листи. Якщо хана не було в столиці, запорожці (не всім поштом) їхали до нього в резиденцію в Каушани чи в похідний кіш під час воєнних походів. Аналогічний шлях робили кур'єри до хана і від інших прикордонних начальників (отаманів війська Донського, сербських командирів тощо).

Також запорозькі кур'єри доставляли в Крим і кореспонденцію російських посадовців [9]. Але з часом російська влада намагається відсторонити запорожців від таких прямих контактів з татарами і запорожці тільки супроводжують російських кур'єрів.

Татарська сторона або користувалася російськими та запорозькими каналами дипломатичної пересилки, або власними. Та татарські кур'єри в основному передавали кореспонденцію на Микитиному, дуже рідко діставалися Січі та інших прикордонних начальників.

Взагалі, сталої системи поштового сполучення Січі з Кримом не склалося, в дорозі кур'єрів чекали різні небезпеки. Так, за поданим в Кіш рапортом полковника Буго-Гардівської паланки, козаки, що перебували у буджацького серескіра в кур'єрській справі в серпні 1755 р. зазнали кривд і образ [10]. 17 квітня 1762 р. загинули в ногайському степу запорозькі кур'єри, що везли листи до очаківського паши [6, арк.43].

У справі організації дипломатичного та консульського представництва між Російською та Османською імперіями та їх провінціями більш активно була російська сторона з огляду на потреби економічного розвитку на південному напрямку на плани утвердження в Північному Причорномор'ї. Росія розглядала дипломатичну активність в регіоні як складову воєнно-політичного впливу та механізм регуляції поточних російсько-турецьких протиріч.

Формально інтереси запорожців в міжнародних конфліктах представляв російський резидент в Стамбулі, але в нього не було можливості контролювати ситуацію на прикордонні і оперативно реагувати. Неодноразово Росія пропонувала тримати постійно двох російських офіцерів – одного в Січі, а другого в Криму для розгляду взаємних запорозько-татарських претензій, але це було неприйнятно для кримської сторони і не гарантувало порядку в степу [11, с.303-304].

Необхідність урегулювання взаємних претензій запорожців і кримських та османських жителів була основною аргументацією в справі домагання російського консула в Криму (або в турецьких містах Яси, Бендери, Єнікале), яка тягнулася з 1740-х рр. При цьому розглядалися різні кандидатури, в тому числі з малоросіян та донських козаків, але запорожцям уряд не збирався

довіряти такого представництва [12, с.15-16; 13, с.407-425]. Порти та хани довгий час відхиляли саму можливість прийняття російського консула. Натомість за пропозицією самої Порти було дозволено представництво запорозького старшини в Очакові.

Приблизно липень-серпень 1752 р. в Очакові перебував запорозький старшина Григорій Якимов (Акимов). Дипломатична місія його була невдалою і недовгою, неможливо за наявними джерелами визначити сферу та конкретні кроки його діяльності. Хоча основним завданням Якимова було улагодження проблем двосторонніх запорозько-очаківських відносин і він був запорозький старшина, його місію сприймали як прояв російської дипломатії як в Очакові, так і в Січі. Тому справа не стільки в особі самого Якимова, а в несвоєчасності рішення щодо такого дипломатичного представництва взагалі з огляду на напружений стан справ між Російською та Османською імперіями [14].

Російський консул у Криму був тільки незначний час – з кінця 1763-до початку 1765 рр. і фактично займався політикою, а не консульською справою. Призначений на цю посаду секунд-майор Олександр Никифоров не мав належного фаху, не знав східних мов, але його службовий список був пов'язаний з кримськими справами. В інструкціях від КІС та комерц-колегії Никифорова в консульській діяльності орієнтовано на підтримку мирних стосунків і торгівлі з Кримом [15, с.376,436,473;477; 13, с.445-447]. Щодо вирішення взаємних запорозько-татарських претензій, то він хоча і представляв в Бахчисараї інтереси запорожців як підданців імператриці, став лише черговою контролюючою бюрократичною структурою в цій справі. Запорожці, які перебували в складі місії Никифорова, виконували лише технічні функції [12, с.14-17].

1765 р. висилку Нікіфорова логічно пов'язати із загальним погіршенням російсько-кримських відносин, зміною хана та в цілому низьким фахом російських дипломатів.

Проголошення незалежності Криму, перехід в російське підданство ногайських орд і закріплення цих геополітичних змін Кючук-Кайнаджирським миром супроводжувалося посиленням російської присутності в регіоні і фактичним відстороненням офіційних структур Січі від вирішення кримських справ. Навпаки, дипломатичні контакти з Очаковим стали дуже плідними із закінченням війни. Це можна пов'язати з перенесенням центру ваги османської присутності в регіоні з Крима на Очаків. Також, після відкочування Єдисанської та Буджацької орд, Очаківська область стала в безпосереднє сусідство з Вольностями.

Мирною сторінкою в запорозько-татарських відносинах і важливою складовою запорозької дипломатії часів Нової Січі стала робота комісії для вирішення взаємних претензій 1745 р., 1749 р., 1752 р., 1753-54 рр., 1763 р., 1764-65 рр., 1768 р., завданням яких були розгляд і задоволення скарг з обох сторін, забезпечення миру на кордоні. Впровадження цієї специфічної форми дипломатичних контактів відбулося протягом перших післявоєнних років і було пов'язано як з особливостями взаємин Запорожжя з Кримом, так і станом російсько-турецьких відносин.

Умовно хід комісії можна поділити на три етапи: 1) Дипломатична та організаційна підготовка; 2) Власне конференція – з'їзд депутатів від всіх зацікавлених сторін при посередництві російських комісарів, на якому розглядалися взаємні скарги і результати попереднього слідства. Конференції проходили на прикордонні (Микитино, р. Білозерка) чи в самій Січі із дотриманням певного дипломатичного етикету; 3) Завершення комісії із письмовим оформленням її результатів, яке відбувалося наприкінці роботи конференції її безпосередніми учасниками за узгодженням з відповідними зовнішньополітичними відомствами Російської та Османської імперій і надалі підтверджувалося в їх офіційному дипломатичному листуванні. Формально затверджувалися результати комісії і на запорозьких радах.

Комісії мали єдино можливий результат – обмін претензіями (за винятком полону). Задоволено було лише окремі скарги, за якими були представлені докази і знайдені винні. Запорозько-татарські комісії не виконали своїх завдань: обидві сторони були незадоволені розглядом своїх претензій і не було забезпечено миру на кордоні, не усувалися причини прикордонних конфліктів, які стали часткою життя двох суспільств. У справі врегулювання запорозько-татарських претензій Кіш не відстояв свою самостійність. Комісії стали формою комплексного втручання царського уряду у внутрішні справи Коша, що охопило судочинство, адміністративний апарат, фінанси, міжнародні зносини. Водночас, комісії для вирішення взаємних претензій запорожців та підданців хана, окремих ногайських орд та очаківських турків при російському посередництві в часи Нової Січі означали розширення арсеналу засобів і форм дипломатії, відповідних умовам миру і потребам економічного розвитку регіону, мали значний міжнародний резонанс [16].

Таким чином, в дипломатичних контактах представників запорозької і кримськотатарської та турецької адміністрації різних рангів у відповідності до їх компетенції відбувалося взаємне інформування, узгодження і, по можливості, вирішення прикордонних справ. Основною зовнішньополітичною задачею Коша було налагодження прикордонного життя в мирних умовах і забезпечення розвитку господарських і торговельних зв'язків Запорожжя з Кримом. За часів Нової

Січі можна говорити про певну спеціалізацію в кадровому складі посадовців Запорожжя і Криму в забезпеченні запорозько-татарських дипломатичних контактів.

Часта зміна ханів і кошових, посилення контролю царської адміністрації за зовнішньополітичною діяльністю Запоріжжя, погіршення російсько-кримських та російсько-турецьких відносин, не сприяли виробленню сталої лінії двосторонніх дипломатичних взаємин. Можливий потенціал заходів запорозько-татарської дипломатії не було використано. Кошем і Кримом не виконано обов'язки по міжнародних домовленостях, делеговані протекторами – припинення прикордонних конфліктів. За часів Нової Січі дипломатичні контакти з кримськими і турецькими посадовцями контролюються і обмежуються з боку протекторів, втрачають політичні функції, але стають більш регулярним, охоплюють весь спектр запорозько-татарських мирних взаємин.

Джерела та література

1. Блищенко И.П. Дипломатическое право.– М., 1990.
2. Трактат, заключенный в Белграде между Россией и Турцией. Со стороны России барон Вильнев, со стороны Турции верховный визирь Хаджи Мегмет, сентябрь 1739 г. // Полное собрание законов Российской империи с 1649 г. – Т. 10. 1737-1739. – СПб., 1830.
3. Андреева С.С. Російські перекладачі в Микитиному в часи Нової Запорозької Січі // Козацька спадщина: Альманах Нікопольського відділення Науково-дослідного інституту козацтва Інституту історії України НАНУ. – Вип. 1. – Нікополь-Запоріжжя, 2005.
4. Галенко О. Про діловодні переклади з османо-турецької мови документів Архіву Коша Нової Запорозької Січі та проблеми їхнього археографічного опрацювання // Архів Коша Нової Запорозької Січі. Корпус документів 1734-1777. – Т. 2. – К., 2000.
5. Центральний державний історичний архів України, м. Київ (далі – ЦДІАК України). – Ф. 59. – Оп. 1. – Спр. 2814: Справа про доставку до канцелярії за вимогою віце-губернатора листів, привезених з Криму Ахмет-мурзою кошовому Федорову. 8-14 травня 1756 р.
6. ЦДІАК України. – Ф. 229. – Оп. 1. – Спр. 137: Справа про торговельні та інші стосунки з Кримом. 1762-1763 рр.
7. Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського (далі – ІР НБУ).– Ф. II.– Спр. 220042: Репорт Калнышевского Ивану Федоровичу Глебову. 20 августа 1762 г.
8. Сняк І.Л. Документообіг Коша Нової Запорозької Січі з Кримським ханством // Козацька спадщина: Альманах Нікопольського відділення Науково-дослідного інституту козацтва Інституту історії України НАНУ. – Вип. 2. – Нікополь-Дніпропетровськ, 2005.
9. ІР НБУ. – Ф. II.– Спр. 2543: Рапорт атамана кошового запорожского Якіма Ігнатовича в Киевскую генерал-губернаторскую канцелярию М. Леонтьеву про посылку в Крым, до хана казаков з розвідинами. 12 августа 1749 г.
10. ІР НБУ. – Ф. II. – Спр. 27796: Рапорт наказного кошового атамана Федора Товстоного до Військової Генеральної канцелярії про ображення козаков от ногайцев під час перебування у буджацкого сераскира. 12 сентября 1755 г.
11. [Андреевский А.А.]. Дела, касающиеся запорожцев, с 1715-1774 гг. // Записки Одесского общества истории и древностей. – Т. XIV. – Одесса, 1886.
12. Андреева С.С. Матеріали з історії Південної України XVIII ст. у фондах Архіву зовнішньої політики Російської імперії // Південна Україна XVIII-XIX ст. Записки науково-дослідної лабораторії історії Південної України ЗДУ. – Вип. 7. – Запоріжжя, 2003.
13. Уляницький В.А. Исторический очерк русских консульств за границей // Сборник Московского главного архива Министерства иностранных дел. – Вып. 6. – М., 1899.
14. Андреева С.С. Дипломатичне представництво запорозького старшини Григорія Якімова в Очакові (1752 р.) // Проблеми і перспективи розвитку козацтва в сучасних умовах. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 21-22 жовтня 2005 р.) / Науково-дослідний інститут козацтва Інституту історії України НАНУ. – Запоріжжя, 2006.
15. Политическая переписка Екатерины II. Ч. 1. 1762-1763 г. // Сборник Российского императорского общества. – Т. 48. – СПб, 1885.
16. Андреева С.С. Комісії для вирішення взаємних претензій татар і запорожців періоду Нової Січі // Записки науково-дослідницької лабораторії історії Південної України Запорізького державного університету: Південна Україна XVIII-XIX століття. – Вип. 1. – Запоріжжя, 1996.

Summary

The author investigates the problem of diplomatic contacts between Crimean Khanate and Zaporizhzhyan Cossackhood in times of the New Sich existence. It is demonstrated that frequent change of Khans and Kosh Otamans, the intensification of Tzar's administrative control upon the foreign politics of Zaporizhzhya, the worsening of Russian-Crimean and Russian-Turkish relations had hampered the establishment of mutual diplomatic relationship and therefore prevented the realization of potential of Zaporizhzhyan-Tatar diplomacy.